

DARBA AIZSARDZĪBAS INSTRUKCIJA Nr. 1

ELEKTRODROŠĪBĀ

Instrukcijā lietotie termini

Elektrodrošība- organizatorisku un tehnisku pasākumu un līdzekļu sistēma, kas nodrošina cilvēku aizsardzību no elektriskās strāvas, elektriskā loka, elektromagnētiskā lauka un statiskās elektrības kaitīgas un bīstamas iedarbības.

Izolācija- visi elektroierīcē vai elektroietaisē lietotie izolējoši materiāli spriegumam pieslēdzamu daļu izolēšanai.

Elektrodrošības grupa- drošai darba veikšanai nepieciešamo teorētisko un praktisko zināšanu līmeņa apliecinājums. (MK 1041, p.2.2.)

Elektrošoks- patofizioloģiskas sekas, ko izraisa elektriskās strāvas plūšana caur cilvēka organismu.

Elektrotrauma- trauma, kuru izraisa elektriskās strāvas plūšana caur cilvēka organismu.

Elektroiekārta- jebkura ierīce elektroenerģijas ražošanai, pārveidei, pārvadei, sadalei vai patēriņam.

Elektroietaisē- elektroiekārtu un konstrukciju kopums, kas paredzēts kopīgu funkciju veikšanai.

Elektroierīces vai elektroietaisē **nominālais spriegums**- spriegums, kuram elektroierīce vai elektroietaisē paredzēta.

Elektrokabelis- izolēts elektrovadītājs, sastāv no vairākām savstarpēji izolētām elektrību vadošām dzīslām, kurām ir arī atbilstošs šķērsriezuma laukums.

VUGD- Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

Pārnēsājami elektroinstrumenti- pārnēsājami instrumenti, kurus darbina ar elektrisko strāvu.

Elektrobīstamība- elektrodrošību apdraudošie darba vides faktori.

Individuālie un kolektīvie aizsardzības līdzekļi (IAL)- līdzekļi, kurus izmanto, lai novērstu vai samazinātu bīstamību un kaitīgu faktoru iedarbību uz darbinieku.

Kaitīgs faktors- faktors, kura iedarbība uz darbinieku zināmos apstākļos izraisa saslimšanu.

Soļa spriegums- divu punktu potenciālu starpība, kas atrodas uz zemes virsmas soļa attālumā viens no otra strāvas noplūdes zonā.

Elektrotraumas- audu, orgānu un ķermeņa funkciju traucējumi, ko izraisa elektriskās strāvas vai elektriskā lauka iedarbība.

1.VISPĀRĒJĀS PRASĪBAS

Par šajā instrukcijā noteikto prasību neievērošanu vainīgās personas atbilstoši Latvijas Republikas spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, atkarībā no pārkāpuma smaguma un sekām, var tikt sauktas pie disciplināras, materiālas, administratīvas vai kriminālatbildības.

- 1.1.** Elektroierīču ekspluatāciju var uzticēt darbiniekiem, kas zina šīs instrukcijas prasības, izprot tās, ievērot norādītās prasības un ir ieguvušas praktiskās iemaņas, darbojoties ar elektroierīcēm.
- 1.2.** Ja darba gaitā darbiniekam ir jautājumi par elektrodrošību, kas nav aprakstīti šajā instrukcijā, darbu pārtraukt un pēc paskaidrojuma vērsties pie darba vadītāja, vai atbildīgās personas, kura norīkota par atbildīgo par elektrosaimniecību uzņēmumā.
- 1.3.** Drošs darbs iespējams tikai tad, kad pilnībā ir izlasīta šī instrukcija, pilnībā tiek ievēroti tajā ietvertie norādījumi un elektroierīču izgatavotāja izsniegtās ekspluatācijas instrukcijas un citu darba aizsardzības instrukciju prasības.

2. ELEKTRODROŠĪBAS LĪDZEKĻI

- 2.1. Organizatoriskie pasākumi** - instruktāža, drošu darba veikšanas pasākumu paņēmieni apguve, atbilstoša darba režīma un darba vietas izvēle, individuālo aizsardzības līdzekļu lietošana, drošības zīmju un plakātu atbilstoša izvēle.
- 2.2. Profilaktiskie pasākumi** - elektroietaisies strāvu vadošo daļu izolācija, nožogojumi, atbilstoša elektroietaisies darba režīma izvēle.
- 2.3. Aizsardzības pasākumi** - tehnisko sistēmu izveidošana - drošas elektroapgādes sistēmas izveide, nullēšana, zemēšana, pazeminošie sprieguma transformatori, dubultā izolācija, kas novērstu elektrotraumas rašanās iespēju, samazinātu tās darbības laiku un bīstamības apstākļus.

3.ELEKTRODROŠĪBAS PRASĪBAS PIRMS ELEKTROIERĪČU IESLĒGŠANAS

3.1. Pirms elektroierīces ieslēgšanas:

- 3.1.1** Izlasīt lietošanas instrukciju
- 3.1.2** Pārlicināties par darbā izmantojamās elektroierīces aizsargapvalku stiprinājumu, zemējuma esamību, elektrokabeļa esamību, elektrokabeļa izolāciju, iedarbināšanas ierīču, slēdžu, kontaktligzdu darba kārtību.
- 3.1.3** Pārlicināties vai elektroierīces slēdzis atrodas izslēgtā stāvoklī.
- 3.1.4** Pārlicināties vai pagarinātāja elektrokabelis nav saliekts, nolietots, pārrauts vai bojāta tā izolācija un vai tas nav sasējis mezglos.
- 3.1.5** Pārlicināties vai elektroierīces kontaktdakša ir piemērota elektrotīkla kontaktligzdai. Kontaktdakša konstrukciju nepielāgot, piemēram, neapvilēt. Ja nav atbilstoša kontaktdakša, tad ziņot darba vadītājam.
- 3.1.6** Pārlicināties vai elektroierīces atbilst tehniskajā dokumentācijā noteiktajam tīkla sprieguma parametriem. Nepieslēgt elektroierīci elektrotīklam, kurā spriegums neatbilst paredzētajam.
- 3.1.7** Nepieslēgt elektroierīces, kuru kopējā maksimālā jauda pārsniedz 80% no jaudas, kas norādīta uz kontaktligzdām.
- 3.1.8** Vispirms ievietot kontaktdakšu kontaktligzdā, pēc tam ieslēgt elektroierīci ar slēdzi, pārbaudīt vai elektroierīcei nav bojājumu. Par bojājumiem var liecināt trokšņi, dzirksteļošana, pastiprināta silšana, dūmi u.c.
- 3.1.9** Ievietot kontaktdakšu kontaktligzdā līdz galam

- 3.1.10** Pārlicināties par elektroierīces komplektējošo daļu savienošanas pareizību un drošību.
- 3.1.11** Neieslēgt elektroierīci, ja pagarinātāja elektrokabelis ir bojāts vai nolietots, to nekavējoties nomainīt
- 3.1.12** Nepieslēgt spriegumam paštaisītas elektroierīces
- 3.1.13** Neizmantot elektroierīces ar bojātu izolāciju, bojātus elektrokabeļus, elektriskos slēdzus, kontaktdakšas un kontaktligzdas, iekārtas ar bojātiem korpusiem
- 3.1.14** Neieslēgt, neizslēgt un nepieskarties elektroierīcēm ar slapjām rokām.
- 3.1.15** Elektrokabeļus izvietot tā, lai tie neatrastos vietās pa kurām pārvietojas cilvēki vai transportlīdzekļi
- 3.1.16** Atstāt pietiekami daudz brīvas telpas apkārt kontaktdakšai, lai to varētu viegli atvienot.

3.2. Lietojot elektroierīces ārpus telpām:

- 3.2.1** Nelietot ārpus telpām elektroierīces, kuras paredzētas lietošanai telpās;
- 3.2.2** Strādāt ar elektroierīcēm, kurām ir dubultā izolācija
- 3.2.3** Pārlicināties par to, ka nav bojātas kontaktligzdas un kontaktdakšas;
- 3.2.4** Pārlicināties par to, ka kontaktligzda ir uzstādīta tā, lai tajā neieklūtu ūdens;
- 3.2.5** Nestrādāt ar rokās turamām elektroierīcēm nokrišņu laikā
- 3.2.6** Nestrādāt elektrostrāvu vadošu daļu tuvumā, ja tās nav izolētas vai atrodas pieslēgtas spriegumam un nav aprīkotas ar atbilstošām elektroierīcēm.

3.3. Pagarināt elektrokabeļa pieslēgšanu:

- 3.3.1** Pirms pagarinātāja elektrokabeļa pieslēgšanas pārbaudīt vai tam nav bojāts elektrokabelis, kontaktdakša un kontaktligzda.
- 3.3.2** Elektrokabelim nepieslēgt elektroierīces, kuru kopējā maksimālā jauda pārsniedz 80% no jaudas, kas norādīta uz elektrokabeļa kontaktligzdām.
- 3.3.3** Darbinot elektroierīces ārpus telpām, izmantot pievienošanai vienīgi tādas pagarinātāja elektrokabeļus, kuru lietošana ārpus telpām ir atļauta, to norāda atbilstošs marķējums.
- 3.3.4** Neieslēgt elektroierīces, ja nav speciāla pagarinātāja elektrokabeļa ar atbilstošu kontaktligzdu un kontaktdakšu ar iezemēšanas spaili.
- 3.3.5** Vispirms pieslēgt elektroierīci pie pagarinātāja elektrokabeļa, pēc tam tikai ievietot pagarinātāja elektrokabeļa kontaktdakšu kontaktligzdā.
- 3.3.6** Pārlicināties par to, lai pagarinātāja elektrokabelis nenonāktu saskarē ar slapjām, mitrām, vai eļļainām virsmām, uguni vai degvielu, kā arī nenonākt saskarsmē ar asām malām.
- 3.3.7** Izmantot pagarinātāja elektrokabeļi, kas ir paredzēti maiņstrāvai 220-240 V, 50/60Hz, attīt vadu un ievietot kontaktdakšu pagarinātāja kontaktligzdā līdz galam, lai nodrošinātu stingru savienojumu starp elektroierīces kontaktdakšu un pagarinātāja kontaktligzdu.
- 3.3.8** Elektrokabeļu pagarinātāja korpusā neievietot citus pagarinātāja elektrokabeļus.

4. ELEKTRODROŠĪBA LIETOJOT ELEKTROIERĪCES, UZTUROTIES UZŅĒMUMA TERITORIJĀ UN ĀRPUS TĀS

- 4.1.** Ievērot darba telpās, teritorijā, ražošanas telpās un darba vietā uzstādīto drošības zīmju prasības.
- 4.2.** Nepieskarties atkailinātiem elektrokabeļiem, apgaismojuma armatūrai vai citām strāvu vadošām daļām, kas var atrasties zem sprieguma, nenoņemt uzstādītos aizsargapvalkus un nožogojumus.

4.3. Elektrodrošības prasības biežāk lietojamām elektroierīcēm:

4.3.1 **Elektriskā tējkanna**

- 4.3.1.1 Uzpildīšanas un tīrīšanas laikā neiegremdēt tējkannu ūdenī vai jebkurā citā šķidrumā;
- 4.3.1.2 Gadījumā, ja iekšējie elektriskie elementi vai paliktņi samirka pirms tējkannas pieslēgšanas elektrotīklam, rūpīgi nosusināt tos;
- 4.3.1.3 Lietot tējkannu tikai ūdens uzvārīšanai;
- 4.3.1.4 Nepārsniegt uz tējkannas iedaļas norādīto maksimālo ūdens iepildīšanas daudzumu;
- 4.3.1.5 Neatveriet vāku, kamēr ūdens uzkarst
- 4.3.1.6 Nepieskarieties uzkaršušas tējkannas korpusam
- 4.3.1.7 Vienmēr celt tējkannu aiz roktura
- 4.3.1.8 Tējkannu atļauts pieslēgt tikai pie nebojāta elektrotīkla, kontaktligzdas
- 4.3.1.9 Pirms tējkannas ieslēgšanas, pārliedzināties vai tējkannā ir norādītais minimālais ūdens daudzums.
- 4.3.1.10 Nenovietot tējkannu uz karstiem priekšmetiem, virsmām.
- 4.3.1.11 Tējkannu novietot tikai uz sausas, līdzenas un stabilas virsmas.
- 4.3.1.12 Nelietot tējkannu, ja tai ir bojāts elektrokabelis, kontaktligzda, pamatne vai pati tējkanna
- 4.3.1.13 Bojātu elektrokabeļi nomainīt tikai kvalificētam speciālistam;
- 4.3.1.14 Pirms tējkannas tīrīšanas atvienot to no elektrības.

4.3.2 **Elektriskais sildītājs**

- 4.3.2.1 Nelietot elektrisko sildītāju, ja tam ir bojāts elektrokabelis
- 4.3.2.2 Neaiztikt elektrisko sildītāju un tā sildelementus ar mitrām vai slapjām rokām;
- 4.3.2.3 Nelietot ierīci ūdens tuvumā;
- 4.3.2.4 Neuzglabāt un nelietot viegli uzliesmojošas vielas un aerosolus ieslēgtās elektroierīces tuvumā;
- 4.3.2.5 Nelietot elektrisko sildītāju elektrobīstamās telpās, telpās, kurās atrodas viegli uzliesmojošas vielas vai produkti;
- 4.3.2.6 Neievietot elektriskā sildītāja atvērumos svešķermeņus;
- 4.3.2.7 Novietot elektrisko sildītāju tā, lai ap to būtu pietiekami liels brīvais laukums.
- 4.3.2.8 Elektrisko sildītāju novieto tā, lai aiz tā nevarētu aizķerties un nejauši pakrist.
- 4.3.2.9 Nenovietojiet uz elektriskā sildītāja apģērbus, dvieļus u.tml.
- 4.3.2.10 Lai vajadzības gadījuma elektrisko sildītāju varētu ātri atvienot no sprieguma, kontaktligzdai vienmēr jābūt brīvi pieejamai.
- 4.3.2.11 Ievērot elektriskā sildītāja ražotāja instrukcijā norādītās prasības.

4.3.3 **Galda lampa**

- 4.3.3.1 pirms galda lampas kontaktpailes ievietošanas kontaktligzdā, vizuāli pārliedzinās vai nav bojāts elektrokabelis;
- 4.3.3.2 novietot galda lampu tikai uz cietas un stabilas virsmas, tā, lai tā nevarētu apgāzties;
- 4.3.3.3 nenovietot zem lampas viegli kūstošus priekšmetus vai viegli uzliesmojošus šķidrumus;
- 4.3.3.4 nelietot galda lampu, ja tai ir bojāts elektrokabelis, kontaktligzda, pamatne vai korpus;
- 4.3.3.5 izmantot tikai tādas jaudas spuldzītes, kuras paredzētas konkrētajai lampai;
- 4.3.3.6 spuldzītes nomaiņu veikt tikai tad, kad galda lampa ir atvienota no elektrības.

5. ELEKTRODROŠĪBAS PRASĪBAS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS

- 5.1.** Ja pēkšņi pazūd elektrība, nekavējoties ziņot atbildīgajai personai;
- 5.2.** Ja elektrības pazušanas brīdī atrodaties telpās, kur nav dabiskā apgaismojuma, saukt pēc palīdzības. Ja telpā ir dežūrapgaismojums - censties izkļūt no telpas ārā.
- 5.3.** Elektroinstrumentu vai ierīču bojājumu gadījumos - dzirksteļošana, dūmu vai liesmu parādīšanās, deguma smaka u.c., nekavējoties pārtraukt darbu vai izslēgt bojāto ierīci vai iekārtu, par notikušo ziņot darba vadītājam un brīdināt citus darbiniekus par radušos situāciju.
- 5.4.** Ja notikusi aizdegšanās, nekavējoties atslēgt ierīci vai iekārtu no elektrotīkla, nodzēst degošo vietu. Elektroierīču dzēšanai izmantot ogļskābās gāzes vai pulvera ugunsdzēsības aparātus.
- 5.5.** Ja uguni nav iespējams nodzēst, rīkoties saskaņā ar ugunsdrošības instrukcijā minētajiem norādījumiem.
- 5.6.** Elektrotraumu gadījumā nekavējoties sniegt pirmo palīdzību cietušajam, ja nepieciešams - izsaukt medicīnisko palīdzību, zvanot 113, vai 112:
 - 5.6.1** Ja cilvēks pieskāries elektrību vadošām daļām, atvienot no elektrotīkla iekārtu, kurai pieskāries cietušais.
 - 5.6.2** Iekārtu, kuras strāvu vadošajai daļai pieskāries cilvēks atvienot no elektrotīkla izslēdzot iekārtas elektrības slēdzi, atvienojot elektrības rozeti vai atslēdzot drošinātājus;
 - 5.6.3** Ja nav iespējams nekavējoties atvienot iekārtu, kuras elektrību vadošajām daļām pieskārties cietušais, pārvietot cilvēku ar virvi, nūju, dēli, vai citu sausu priekšmetu, kas nevada elektrisko strāvu.
 - 5.6.4** Cietušā atraušanai no iekārtu strāvu vadošajām daļām neizmantojot strāvu vadoša metāla vai mitrus priekšmetus.Netuvoties cilvēkiem, kurš nonācis augstsprieguma iedarbībā.

6. ELEKTRODROŠĪBAS PRASĪBAS BEIDZOT DARBU AR ELEKTROIERĪCI

- 6.1** Izslēgt elektroierīci ar slēdzi, pogu u.tml.
- 6.2** Atvienot elektroierīci no elektrotīkla. Atvienojot kontaktdakšu no kontaktligzdas, ar vienu roku pieturēt kontaktligzdu, lai nebojātu tās stiprinājumu sienā, ar otru roku turot kontaktdakšu, izvilkt to no kontaktligzdas. Neatvienot kontaktdakšu satverot un velkot elektrokabeli.
- 6.3** Dežūrapgaismojumu un elektroiekārtas, kurām saskaņā ar lietošanas noteikumiem jāstrādā visu diennakti no elektrotīkla nav jāatvieno.
- 6.4** Par konstatētajiem elektroierīču bojājumiem vai problēmām ziņot atbildīgajai personai par elektrodrošību, atbildīgajam par elektrosaimniecību uzņēmumā.